

**“СЛОВО О ПОЛКУ ІГОРЕВИМ” У КОНТЕКСТІ
ІДЕЙНО-ТВОРЧИХ ІНТЕРЕСІВ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА**

У статті вмотивовується інтерес Ю. Федьковича до пам'ятки давньоукраїнського письменства XII століття, а переклад її, переспів “Плачу Ярославни” та незакінчена поема “Слава Ігоря”, написана з використанням і “Саги про Фрїтйофа” шведського автора Е. Тегнера, розглядаються передовсім в аспекті своїх творчих історій, ідейно-тематичних особливостей та рецепції критикою. Активна діяльність письменника в цій сфері кваліфікується як феноменальне явище, варте ґрунтовних фахових студій.

Ключові слова: “Слово о полку Ігоревім”, Юрій Федькович, переклад, переспів, історія.

Lidiya Kovalets. “The Word of Igor’s Armament” in the field of Yuriy Fedkovych’s artistic explorations

The article focuses on Yu. Fedkovych’s fascination with the monument of ancient Ukrainian literature of the 12th century. Its translation and reworkings, such as “Yaroslavna’s Lament” and the unfinished poem “The Glory of Igor”, the latter written under the influence of E. Tegnér’s “Frithiofs Saga”, are studied from the angle of their creative history, thematic and ideological peculiarities as well as their critical reception. Yuriy Fedkovych’s frenetic activity in this field seems to be a phenomenon worthy of substantial investigation.

Key words: “The Word of Igor’s Armament”, Yuriy Fedkovych, translation, reworking, history.

На III-му Міжнародному конгресі українців проблема зв'язків “Слова о полку Ігоревім” з українською літературою була названа серед таких, що “потребують подальшого вивчення”. При цьому зазначалося: “Поза увагою літературознавців з відомих причин лишився цілий масив літератури, на яку було накладено табу” [3, 335]. Видатний поет зеленої Буковини Юрій Федькович не належав до заборонених, його унікальну, кількісно чималу спадщину, пов'язану зі славнозвісною пам'яткою, брались вивчати такі провідні українські словознавці, як С. Пінчук і П. Охріменко, а ще чеський фахівець із поетичної творчості буковинця М. Кргоун; принагідно про неї згадували, хоч із різним оцінним компонентом, і федьковичезнавці, й автори загальних, комплексних досліджень “Слова...”. Та все ж чимало питань, як нам здається, потребують пильнішого розгляду, сказати б, більшої контекстуальної прив'язаності до письменника, його життєвих змагань, світоглядних і творчих ідеалів. Тільки так збагнемо витоки відданості темі й того дивовижного пієтету, яким була сповнена Федьковичева праця над повним перекладом “Слова...”, “Плачем Ярославни”, власною незавершеною епопеєю “Слава Ігоря”. А маємо ж іще численні алюзії, ремінісценції, ба навіть факт самонайменування автора себе в час роботи над останнім із названих творів Ігорем, що досі сприймалося як чергове з федьковичівських “дивацтв”, а насправді не було позбавлене своєї внутрішньої логіки. Отож перед нами напрочуд цікавий реципієнт рідного та світового художнього досвіду, “одна з найоригінальніших літературних фізіономій” (І. Франко) і на цьому конкретному терені свого творчого життя.

Інтерес Федьковича до “Слова...” був органічно пов'язаний із його зацікавленістю політикою, національною та всесвітньою історією, надто її складними, неординарними сторінками, не кажучи вже про їхнє суто літературне втілення. Може, найкращим аргументом на користь “нетеоретичності” такого інтересу може слугувати лектура письменника (у ній поряд зі “Словом...”, Волинським, Литовським літописами сусідять історичні твори Т. Шевченка, П. Куліша, М. Костомарова, А. Міцкевича, Г. Сенкевича, М. Чайковського та багатьох інших митців), а також заснований на історичному матеріалі пласт здобутків власної музи – із Довбушем, Юрієм Гіндою, Лук'яном Кобилицею,

Мазепою, Хмельницьким у центрі. При тім не варто забувати, що творча індивідуальність автора “Довбуша” цілком підпадала під романтичний канон митця, а значить, сама її природа тяжіла до перейнятості героїкою минулого як енергетичним джерелом для сучасників та прийдешніх поколінь. Ця індивідуальність, крім того, була дуже активною в перекладацькій сфері – надто в інтерпретаціях з німецької, то чом би їй було не спробувати себе в потрактуванні ріднішого матеріалу? Зрештою, величезна закоханість у Гуцулію, бажання політично, духовно, культурно піднести її люд із часом поширилось – при всій законслухняності перед цісарським Віднем – на “новочасну соборну Україну”, яку теж хотілось бачити “в народів вольних колі”.

Палітра факторів, що зумовили активне захоплення Федьковича “Словом...”, містить, на наш погляд, іще й інший, специфічно фєдьковичівський складник: художній світ давньоукраїнської поеми мав привабити цього щирого гуцула, може, не так зображенням “хрестового походу” (Б. Рибаків) Ігоря Святославича (хоч мілітарний елемент органічно входить до способу життя Федьковичевих земляків), як інтуїтивно відчутим, на генетичному рівні сприйнятим *облагородженням національного язичництва*, толерантним ставленням до богів скандинавських, яким поклонялися половці. На думку філософів, у цьому тексті боги й люди перебувають “у рівному становищі щодо єдиного космосу, єдиної боготворимої матерії – Природи”, єдність природного буття мислиться передумовою цілісності та єдності буття суспільного [5, 100-101]. Що ж до припущення П. Охріменка (“можливо, “Слово” привертало увагу Ю. Федьковича ще й тому, що в ньому говорилося про половців, яких нібито гуцули вважали своїми предками” [8, 63]), то воно слушне, але не зовсім гаразд сформульоване, тим паче що в поемі одноплемінники Гзака й Кончака подані не самі по собі, а крізь призму руської теми; звідси тема складних русько-половецьких взаємин, котрі теж, як і міжкнязівські, потребували збалансування хоч би тому, що в жилах Ігоря та Всеволода текла половецька кров, а Овлур був наполовину русичем. Між іншим, про половецьке походження гуцулів Федькович згадав уголос, здається, лише раз у дуже драматичний (післяльвівський) відтинок свого життя: вражений тоді інертністю, малоосвіченістю русинів, зосібна інтелігенції, і у відчаї готовий справді повірити, що його рідне плем’я іншої, може, і половецької генези, що воно *інакше* – енергійніше, він робить ліричного героя збірки “Дикі думи” (1876) “Гуцулом-невіром, половецьким”, і той – alter ego автора – спостерігаючи за земляками, зазнає ще більших внутрішніх розчарувань...

Упевнені, що здатність упливати на Федьковича мало не лише таке ось багато в чому близьке йому ідейно-тематичне, змістове різноманіття “Слова...”, а й сама його естетика: коли В. Щурат на початку 1910-х років чи не вперше в українській літературі блискуче зреалізував на практиці висунутий власноруч принцип естетичної еквівалентності перекладу всього “Слова...” оригіналові, то Федькович майже на півстоліття раніше так само естетично потрактував “Плач Ярославни”, і цей вільний переклад виявився серед найкращих творінь його поетичної музи, а в літературі посів гідне місце поряд з аналогічним здобутком Шевченка.

Тепер, коли мотиваційний спектр Федьковичевої праці над “Словом...” начебто окреслений, спробуємо розглянути низку інших питань, не порушуваних чи неоднозначно трактованих досі. Скажімо, коли відбулася перша зустріч твору із цим своїм шанувальником та інтерпретатором і що це було за видання? М. Шалата, коментуючи дебют Федьковича в українській літературі 1861 року і його ж листовне звертання до Б. Дідицького, видавця першої збірки поезій, як до Бояна, наголосив, що буковинець “Слова о полку Ігоревім” на той час

зовсім не читав. Про Бояна він чув від А. Кобилянського” [19, 130]. Але ж вистачить придивитися чи то до віршів, котрі супроводили брошуру “Slovo na slovo do redactora “Slova” (1861), чи до тих, які ввійшли до роком пізнішого видання Б. Дідицького, і помітимо досить аргументів на користь “знаємості” молодим поетом тексту давньоукраїнської пам’ятки, більше того, її широкий емоційно-творчий відгомін. Крім звеличення Бояна як віщуна – з віщунськими руками, пусканням соколів-думок про руську землю і слов’янську єдність – митця, невіддільного од своєї епохи (два варіанти вірша “Оскресни, Боян!”), маємо трансформацію цього образу то у збірний портрет продовжувачів, послідовників справи княжого співця (“До руського боянства”), то в окремих символічний тип кобзаря (Т. Шевченка) (“Співацька добраніч”). У ранній поезії “Виправа в поле” участь у війні жовніра трактується не інакше, як перебування на кривавому бенкеті, у вірші “Сестра” звучить щемке прохання до брата прилинути “гаєм-гаєм, лебедем Дунаєм, / А степами бистрим горностаєм”. До речі, образ Дунаю не як конкретної річки, а як пісенне художнє означення просто ріки стане одним із найулюбленіших Федьковичевих образів.

Отже, на початок 1860-х років буковинський автор знав “Слово о полку Ігоревім”, і то текстуально. Найімовірніше, що він познайомився з ним завдяки таки А. Кобилянському чи К. Горбалеві за київським виданням перекладу М. Максимовича, яке побачило світ 1857 року й було виконане коломийковим розміром. Крім того, достеменно відомо, що Федькович читав споряджений Б. Дідицьким збірник “Зоря галицька яко альбум на год 1860”, де вперше була видрукувана поема упорядника “Буй-Тур Всеволод, князь курський”, але хтозна чи бачив його опублікований раніше переклад “Слова...” язичієм або переклади М. Шашкевича та Я. Головацького. Не відкидаємо й тієї ймовірності, що твір давньоукраїнського автора у своєму німецькомовному обладункові міг потрапити до рук Федьковича ще тоді, коли той у 1849-1852 роках перебував у Молдові: приятелювання там із німецьким художником і письменником Р. Роткелем, щире опікування з боку останнього лектурою русина, надто жадібного до читання, не кажучи вже про факт існування на ту пору кількох німецьких перекладів “Слова...”, допускають і такий хід подій.

Ясно, що Федькович перечитував “трудную повесть” не раз, але наслідки рецепції й далі зовні виявлялися хіба що в текстових запозиченнях. Переклад же твору був інспірований значною мірою майбутнім греко-католицьким священиком, а поки що львівським семінаристом Гнатом Рожанським. Палко закоханий у Шевченка, уже в семінарські роки ініціатор і один із редакторів першого в Галичині видання його творів у 2-х томах, цей молодик десь у травні-червні 1866 року пише у Сторонець-Путилів до Федьковича: “Варязьке лихолітте і я ненавиджу, але “Слово о полку Игора” тому післав-єм до Вас, що наш Батько Шевченко до самої смерти старавсь си его на наше перевести, але либонь ни скінчив... Але, вмираючи, наш Батько ни покинув нас сиротами, бо лишив нам Вас на своє місце, так я і післав-єм Вам тото “Слово о П. И.” [7, 135]. Заохочений довірою адресат Г. Рожанського тоді ж, у 1866-му або принаймні на початку наступного року, здійснює свій переклад давньої пам’ятки: цей текст у рукопису бачив улітку 1867 року О. Терлецький, гостюючи у Федьковича вдома, і Франко, згадуючи цей епізод із гімназійних часів очевидця, зазначив, що той переглядав господареві писання “з подивом і радістю” та що “перекладене гекзаметром “Слово о полку Ігоревім” імпонувало йому дуже” [15, 314].

Між тим начебто й виконавши “соціальне замовлення” молодого покоління галицьких інтелігентів, Федькович, однак, не квапився із друком. “Перевід пісни Игоревої уже давно готовий, да ще ни корегований...” – читаємо в листі до О. Терлецького, писаному на початку 1868 року [7, 175]. Та ж причина

повідомлена і в інших листах до охочих надрукувати переклад, зосібна до Г. Рожанського: вибачливе “що ви ся на мені ошукали – не дивуйте; така уже руска доля” [7, 182] означало не що інше, як делікатний провіденційний натяк на те, що свій переклад пам’ятки він, Федькович, хтозна чи винесе між люди. Насправді коригування, закономірні творчі страждання тривали, і це засвідчив І. Франко, на початку нового століття упорядковуючи до друку поезії видатного буковинця і вперше споряджаючи у світ його інтерпретацію “Слова...”: “На двох не зовсім ідентичних автографах багато місць поперечеркувано олівцем, а між рядками, також олівцем, пописано поправки, які ми переважно приймали в текст, лишаючи без уваги те, що перечеркнув сам автор (курсив мій. – Л. К.)” [див.: 13, 205]. Пізніше Г. Хоткевич як добрий знавець гуцульської ментальності, гуцульської говірки критично поставиться до підкресленого штриха в поведінці редактора, а саме до його знехтування таки першоджерелом: “Слово Ф[едькови]ча треба було зберегти, бо у нього часто первісна форма цікавіша від слідууючої; зрештою, навіть менше удачні в смислі літературні місця дуже цікаві під оглядом лексичним” [18, 203]. У цьому зв’язку, очевидно, і справді варто передовсім на мовознавчому рівні проаналізувати недруковане у Федьковичевій поемі, названій “Піснею о поході Ігоря на половців”, зіставивши рукопис із канонічним текстом.

Прикметно, що на одному з автографів перекладач залишив приписку – своєрідний “лист у вічність”: “Переводів “Слова о полку Игоря” є тільки, що без мого могло би ся зовсім обійти. Я же перевозжу его для цікавості, аби учені знали, як неук Гуцул, не вмівше ні старовіцких, ні книжних язиків, але зато свій у старовіцкі форми так багатий гуцулский язык якнайліпше то Слово собі толкував. З той причини немало мется мій перевід від других лучити, але я не міг инак; вірте, що рад би і я був за другими триматись, але, читавше матку (оригінал. – Л. К.) і знавше, що творця не в ученім, але у народнім язичі діло своє писав, передав і я ся духови народного язика. І він вів мене своїов дорогов; може бути, що звів він мене і блудом – тогди прощайте” [13, 205]. Сам того не підозрюючи, автор перекладу, знавець п’яти мов, попри нарочито скромне кивання в бік псевдовченого Львова, котрий, мовляв, ізчаста дивився на нього зверхньо, по-панськи, як на неука, сформулював декларацію на означення своєї як завжди оригінальної, хоч і власноруч розкритикованої художньої платформи. А що володілось на правду “духом народного язика” гуцулів, то й нова одіж у давньої пам’ятки виявилась відповідною.

Але претензія новітніх науковців пролягла не так у площину мови, як у площину технічного, суто віршового оформлення перекладу. П’ятнадцяти-, а то й шістнадцятискладові рядки, до того ж неримовані, мовляв, не відповідають ні античному гекзаметрові, ні специфіці східнослов’янської народної творчості [див.: 10, 76]. Гадаємо, Федькович на початках *цілеспрямовано* орієнтувався на староукраїнський силабічний вірш і гекзаметр як на розмір, що створює величне й поважне враження, та яким лише “в теорії” можна було адекватно передати не так військово-героїчну славу предків, як конкретний текст із на правду гнучкою, мінливою ритмічною структурою. По-федьковичівськи впертий, точніше – наполегливий, поет таки спромігся закінчити роботу, “убгати” у предавні мішки старе вино, безперечно, усвідомлюючи “блуд” і саме тому, саме тому – з огляду на свою високу професійну гідність – так і не наважився оприлюднити наслідки чималої праці.

Останні, проте, не були надто сумними. Федьковичева “Пісня о поході Ігоря на половців”, так само як “Плач Ярославни”, належить до найавторитетніших збірних видань “Слова...” українською мовою. С. Маслов, публікуючи 1953 року перше подібне видання, куди, між іншим, також увійшли обидві Федьковичеві

інтерпретації, зазначив, що вибрав твори “найбільш характерні і важливі” [11, 3]. Що ж до безпосередніх оцінок, то вони закономірно не були однотайними: від негативної І. Франка, Л. Новиченка, С. Пінчука та особливо І. Костікової до м’якої, поблажливої О. Білецького (“недосить вдалий переклад” [2, 175]) та захопливої, може, аж надміру експресивної з боку Г. Хоткевича. Автор “Камінної душі” та багатьох інших творів на гуцульську тематику, до того ж історичної п’єси “О полку Ігоревім” (1926), відгукнувся про Федьковичів переклад “Слова...” як про “один із найбільше оригінальних і влучних”: він “подекуди робить вражіння сильніше оригіналу і далеко зоставляє за собою всі проби того роду різних наших авторів: і Максимовича, і Руданського, і Шевченка, і Щурата, і всіх” [18, 203]. На наш погляд, лише фахові спостереження над Федьковичевою “Піснею...” теоретиків художнього перекладу з неодмінним урахуванням специфіки загальних та приватних обставин, у яких вона народжувалася, могли би поставити над “і” довгоочікувану крапку, себто гідно поцінувати значуще історико-літературне явище.

Важко сказати однозначно, коли буковинський автор працював над переспівом “Плачу Ярославни”. І. Франко на підставі почерку, мовляв, схожого до почерку автографа “Диких дум”, сконстатував, що “отся переробка зладжена була десь при кінці 70-их років” [13, 207], не допустивши інше: Федькович міг у вказаний час просто переписати начисто створене раніше, і то хтозна, чи не одночасно з роботою над повним перекладом – а може, після її завершення, прагнучи реабілітувати себе як майстра. Власне, тоді в нього був текст пам’ятки, згодом відісланий Г. Рожанському. Утім цей схвильований сплеск інтимних емоцій, щемкої туги за особистим щастям, за “свою” Ярославною міг лягти на папір і насправді пізніше за 1866-1867-ий – навіть у Львові в 1872-1873 роках. Підстави для рецепції викладу як особистісної, суб’єктивної “сховані” в ньому самому. Це й улюблені, власне фєдьковичівські, двічі повторювані тут згадки про “павове пюрге” (“пюрцем павовим / Князеви рани утру ще багрові...”, “Пави ти пюрцем повій, господине...” [13, 206]), що трапляються в інших поезіях винятково для передачі чогось вишуканого, недосяжного, ідеального. Це й наповнення тексту вервечкою теплих демінутивів. Це і сміливий відступ од канону – згадка про язичницьких Прабога, Даждьбога як об’єктів незрадливого поклоніння рідної етнічної групи та виразніше, ніж у першотворі, акцентування на органічності зв’язку Ярославни з Природою, що зробило Федьковичів “Плач...”, як здається, найбільш “язичницьким” серед інших інтерпретацій.

Зрештою, гадаємо, ніде більше немає в буковинського автора подібної естетичної аури (сценою страждання, а не глухого протесту, як у Шевченка, виявляється та ж боготворима матерія на ім’я Природа), ніде в нього не маємо делікатнішого, витонченішого строфічного, інтонаційно-ритмічного, звукового малюнка, як тут:

Рано до дня!	Де собі серденько знає!
Рано в неділю, годинов до днини,	Краєм Дунаєм!.. [13, 205].
Сизов зазульков злену я, полену,	

І навіть діалектні форми в загальному контексті робляться вгадуваними, відчуваними і створюють колоритну барву на світлій та легкій словесній тканині. Цікаво, що І. Франко здогадався порівняти фактично дві Федьковичеві інтерпретації “Плачу..”, унаслідок чого з’явилось переконання, ніби “свобідний” – не гекзаметрами – переспів стоїть “далеко вище” і “зложений в дусі і тоні українських жіночих голосін” [17, 125]. Повторимося, він “зложений” і як

голосіння конкретної душі та став характерним витвором “переважно ліричної, суб’єктивної вдачі” (І. Франко) автора.

Натомість поема “Слава Ігоря” має, сказати б, об’єктивнішу природу, але драматичнішу долю. Створювана десь у першій половині 1870-х років, найімовірніше, у Львові, фрагментарно читана там 1873 року М. Драгоманову та М. Бучинському і сприйнята ними як “зачата епопея про скандинавсько-руську старину”, “наслідування мало звісної тоді в Галичині Теґнерової “Frithjofs-Sage” [4, 12] (“Сага про Фрительфа”), вона так і залишилась незавершеною, пролежавши в рукопису серед архівних документів першого зі згаданих слухачів аж до 1902 року, коли її виявив і реферат про неї оприлюднив на засіданні філологічної секції НТШ М. Павлик.

Те, що критика, зосібна й радянська, мовчазно обходила увагою це неординарне творіння буковинського автора, можна пояснити по-різному: малодоступністю його (поема друкувалася тільки раз – 1902 року у II-му томі Першого повного і критичного зібрання Федьковичевих писань), складністю його ідейної, змістової, образної структури й самого задуму, справді, може, і не завжди вловлюваного через незавершеність твору. До того ж на перепоні ставали й мовні бар’єри – діалектизми з архаїзмами, для розуміння яких знадобилися би попередні тлумачення спеціалістів. Зрештою, твір, який видався М. Бучинському зверненням до скандинавської історії, насправді ж, за точним означенням М. Павлика, сповнений “величного українського патріотизму” і “з сего погляду має для нас велике суспільно-національне значінє” [6, 13]. Отож він ніяк не вкладався в радянський “стандарт” письменника, і його прийнято було не афішувати.

Єдиний порівняно розлогий огляд “Слави Ігоря” запропонував С. Пінчук [див.: 10], не з’ясувавши, утім, деяких важливих моментів, зокрема стосунок до твору шведського автора. Справді, до певної міри мав рацію І. Франко, зауваживши у Федьковича “вроджений нахил іти за чиймись слідами, підлашуватись під чужий тон, кидати свої узори на чужу основу” [17, 132]. Але чи таким уже випадковим було те, що цього разу до болю рідні “узори” – художній матеріал із давньої української історії, і далі язичницької за духом, – “кинув” наш письменник на романтичний твір видатного представника літератури Скандинавії?! Адже зв’язки останньої з Руссю-Україною були міцними і сталими, як підказує академік В. Перетц, на “найдавніших руських літописах <...>, безперечно, відбивсь давньопівнічний епос”, та й “серед джерел, що їх свідомо, а чи несвідомо міг використати автор “Слова”, у літературі про нього зазначають пам’ятники давньопівнічної поезії” [9, 81].

Ба більше, “взорування” Федьковича відбувається не лише на Е. Теґнера, його засновану на давній ісландській сазі поему, а й, скажімо, на шотландського письменника Д. Макферсона, знавця шотландського та кельтського фольклору, його двотомну працю про Оссіана, загалом на традицію, художньо узаконену в сагах як таких: вони, за визначенням німецького вченого Р. Абіхта, між іншим, теж дослідника “Слова...”, “достатньо багато займаються особистим життям героя, його індивідуальними почуттями, переживаннями, ходіннями; вони малюють правдиву картину господарського побуту, сімейних і суспільних відносин, звичаїв і вірувань скандинавських народів в епоху вікінгів” [цит. за: 1, 247].

Власне, Федькович і звернувся в частині того фрагмента, що маємо, до історії молодого Ігоря, його романтичного кохання до Ярославни, на шляху якого стає Гнівш, син князя Олеша: він також закоханий у цю свою сестру по батькові, однак змушений відступити перед проханням умирющего вітця не ставати на дорозі Ігореві, синові князя Ярослава, його, Олеша, найсердечнішого приятеля.

Рицарський вишкіл, який проходить Ігор, очевидно, має стати запорукою його перемог над половцями й майбутньої слави. Чому Федькович змінив родоводи історичних осіб і, як у трагедії “Довбуш”, узявся в окремих місцях “заплутувати” читача перипетіями особистого плану, важко сказати. Можливо, це стало наслідком свідомої установки письменника на нове, звільнене од певних рамок зображення. І це вже була таки справді свідомою установка на написання рівного середньовічній європейській традиції національного героїчного епосу, нехай і з’явою своєю датованого новим часом.

Пафос початку, точніше – двох вступів-заспівів, у стильовому плані особливо близьких до “Слова о полку Ігоревім”, підтверджує високість задуму. Власне, це виконані в сонетній формі присвяти: у першому випадку шість таких творів, щоправда, лише номінативно адресованих Іванові Федоровичу, у другому авторська думка спрямована окремо до кожного із творчих натхненників літературної акції: до Велеса, Бояна, Ісаї (Есайєса Тегнера), Ігоря. Ця заспівна частина твору спільно з умовно кінцевою – розділом “Ярослав і Олеш” – несуть основне ідейне навантаження, утворюючи тим самим своєрідне кільце. М. Павлик так сформулював їхнє схоже спрямування: “Се немов поклик обох умираючих князів до згоди перед походом на половців, немов авторів зазив усіх русинів-українців до вірності русько-українській ідеї, до згоди проти всіх ворогів нашого народу (автор обзивається в передмові до поеми особливо терпко проти запродавства русинів москалеви, та й полякам посвячує немало гірких слів, що накликають їх отямитися, бути справедливими супроти русинів і взагалі стати добрими славянами)” [6, 12-13].

Що ж до присутності імені Івана Федоровича, то вона, повторимося, чисто умовна, хоча й до певної міри символічна. Імовірно, перебуваючи у Львові, у важкий період своїх розчарувань і праці над епопеєю Федькович шукав ідеалу серед сучасного українства, і то серед осіб високопоставлених, зрідні князеві Ігорю. Познайомившись тоді з Володиславом Федоровичем, головою Крайового відділу “Просвіти”, людиною широких європейських знань і таких само устремлінь, поет міг дізнатися від нього і про батька, Івана Федоровича, заможного галицького діди́ча, письменника, громадського діяча, учасника польського повстання 1831 року, посла до австрійського парламенту, де, між іншим, підтримував Л. Кобилицю і жваво прилучився в 1848 році до скасування панщини. Хтозна, чи син, сповнений великої шаноби до батьківських заслуг, не повідомив Федьковичеві й те, що згодом переповість І. Франко у своїй студії “Життя Івана Федоровича і його часи”: виявляється, рід їхній походив “від руських князів чернігівських, котрі опісля сиділи на дільницях Козельськ і Путивль” [16, 14]. Позаяк Ігор теж був із роду чернігівських князів, то зв’язок між ним та сьогочасним князівським нащадком був очевидний і, певно, тому прислужився до саме такої присвяти.

Безумовно, Федькович із пієтетом ставився до давньоруського князя і змалював його в піднесено романтичному тоні; Ігоря, згідно з назвою твору, попереду неодмінно мусила чекати заслужена військовою доблестю слава. Художнє та суто людське осмислення долі героя і могло зумовити, гадаємо, ось який подальший розвиток думки. Християнським іменем князя було “Георгій”, святий великомученик і побідоносець був, очевидно, і його духовним патроном (похід на половців неспроста почався 23 квітня 1185 року в день св. Георгія). Цей факт (а Георгій, звісно, – грецька, а також латинська форма імені “Юрій”) і міг штовхнути Федьковича спроектувати увагу на власне, виявляється, до певної міри тотожне літературне ім’я та наважитись на його зміну на час написання твору. А можливо, це була така сильна перейнятість творчою працею, що “тікалось” ледь не в цілком інший час, в інший людський

тип, близький духовно. Федькович надто складний, аби загадки стосовно його персони мали тільки одну відгадку...

Сказане ж про наслідки своєрідної й дуже активної рецепції буковинським автором "Слова..." не вичерпує глибини теми; чимало питань стосовно кожного з трьох текстів, так само як яскравого відбитку пам'ятки на багатьох інших віршованих писаннях Федьковича, досі не осмислено як феноменальне явище української літератури. Повторимося, у цій царині фєдьковичівського словознавства мали би сказати авторитетне слово фахові перекладачі, лінгвісти, не кажучи вже про дослідників поетики й компаративістів. Найменше вивчена поема "Слава Ігоря" закономірно потребує найбільшої уваги, бо Федькович, ідучи начебто слідами "Слова...", "Саги про Фриттьофа" шведського автора, спромігся витворити новий художній простір, унікальний уже хоч би тим, що від сучасності, її пекучих проблем він простягається навсїбіч – і у глибини віків, і в майбутнє. Чи не масштабність теми змусила автора скромно відступити, залишивши дивовижний задум нереалізованим. Наголосимо, що рецепція Федьковичем жодного іншого літературного твору, крім хїба Шевченка, не мала такого яскравого й багатоманітного вираження; перефразовуючи О. Білецького, "Слова..." стало деякою мірою одним із факторів р у х у цього письменника й тим теж виявило свою непроминальну силу.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Анцукевич Н.* "Слово о полку Игореве". Перевод. Комментарий. Исследования. Концепция палеографического, филологического и исторического толкования памятника. – Вильнюс, 1992. – 283 с.
2. *Білецький О.* "Слово о полку Игоревім" та українська література XIX – XX ст. // *Матеріали до вивчення історії української літератури.* – Т.1: Давня українська література. – К.: Вища школа, 1959. – С. 164-178.
3. *Гетьманець М.* Актуальні проблеми вивчення "Слова" в Україні // *Третій Міжнародний конгрес українців.* Літературознавство. – К.: Обереги, 1996. – С. 332-338.
4. *Заклинський Р.* Спомини про Федьковича. – Львів: З друк. НТШ, 1901. – 31 с.
5. *Замалеєв А., Зоць В.* "Слово о полку Игореве": мировоззрение и идеалы автора // *Мыслители Киевской Руси.* – К.: Вища школа, 1987. – С. 95-106.
6. *Засідання Філологічної секції* // *Хроніка українсько-руського Наукового Товариства імени Шевченка у Львові.* – 1902. – Вип. III. – Ч. 11. – С. 11-13.
7. *Матеріали до життєписи Осипа Юрія Гординського-Федьковича.* З перводруків і автогр. зібрав, упор. і пояснив др. О. Маковей. – Львів: З друк. НТШ, 1910. – XV+653 с.
8. *Охрімєнко П.* Відгуки "Слова" у творчості Ю. Федьковича // *Юрій Федькович: Тези доп. Республ. наук. конф., присвяч. 150-річчю з дня народження (18-20 жовтня 1986 р.).* – Чернівці: ЧДУ, 1984. – С. 62-63.
9. *Перетц В.* "Слово о полку Игоревім". Пам'ятка феодальної України-Руси XII віку. Вступ. Текст. Коментар. – К.: З друк. Укр. Акад. Наук, 1926. – 353 с.
10. *Пінчук С.* "Слово о полку Игоревім" та українська література XIX-XX ст. // *Українське літературознавство.* – Вип. 8. – Львів: Вища школа, 1970. – С. 76-83.
11. "Слово о полку Игоревім" в українських художніх перекладах і переспївах XIX-XX ст. – К.: Вид-во АН УРСР, 1953. – 252 с.
12. *Тегнер Э.* Сага о Фриттьофе / Пер. со швед. Д. Бродского. – М.: Гослитиздат, 1959. – 224 с.
13. *Федькович О.-Ю.* Писаня / Перше повне і критичне виданє. – Т. 1: Поезії / З перводр. і автогр. зібрав, упор. і поясн. додав др. Іван Франко. – Львів: З друк. НТШ, 1902. – XXII+783 с.
14. *Федькович О.-Ю.* Слава Ігоря. Відспівав Ігор Федькович // Писаня / Перше повне і критичне виданє. – Т. 2: Повісті і оповідання / З перводр. і автогр. зібрав, упор. і пояснив др. Ол. Колесса. – Львів: З друк. НТШ, 1902. – С. 473-495.
15. *Франко І.* Д-р Остап Терлецький. Спомини і матеріали // Зібр. тв.: У 50 т. – Т. 33. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 304-370.
16. *Франко І.* Життя Івана Федоровича і його часи // Зібр. тв.: У 50 т. – Т. 46. – Кн. 1. – К.: Наук. думка, 1985. – С. 7-298.
17. *Франко І.* Повне зібрання творів Федьковича // Зібр. тв.: У 50 т. – Т. 33. – К.: Наук. думка, 1982. – С. 116-136.
18. *Хоткевич Г.* Федькович і Шевченко // *Червоний шлях.* – 1924. – № 10. – С. 174-215.
19. *Шалата М.* Юрій Федькович. Життєвий і творчий шлях. – К.: Дніпро, 1984. – 239 с.

Отримано 21.04.2010 р.

м. Чернівці